

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Postgiro 58.

Abonnementsprijs bij vooruitbetaling f 4,- per jaar, buitenland f 4,60 per jaar.

Voor leden van de Humanistische Luisterkring f 3,- per jaar. Losse nummers f 0,25.

ONS ANTWOORD

In „Mens en Wereld” van 28 maart 1959 heeft de algemeen voorzitter van de Humanistisch Verbond, Dr. J. P. van Praag, onder de titel: De bekrompenheid van „Christelijk Nederland”, een artikel geschreven over de vele, mislukte pogingen om in het ontwerp-omroepwet voor de humanisten eigen zendtijd te krijgen. Het laatste deel van dit artikel luidt:

„Wij wensen ons niet te laten dringen in de positie van bedelaars om wat zendtijd bij de omroeporganisaties! Wij nemen met beslistheid stelling tegen de suggestie van „christelijk” Nederland, dat politieke, vrijzinnige of algemene omroeporganisaties eigenlijk toch al humanistisch zijn. Wij eisen ruimte voor onze uitzendingen op een wijze, die recht doet aan de eigen aard en waarde van onze levensovertuiging. Niet als twee-rangs stichtelijkheid, maar als bezinning van eigen orde.

Het is bekrompenheid van „Christelijk Nederland” — wie zijn dat eigenlijk? de politici en organisatoren der confessionele machtsformaties? — dat zij de eigen aard van het humanisme miskennen. Maar zij vergeten dat in dit geval vast staat dat honderdduizenden wekelijks luisteren naar de humanistische uitzendingen, waarop veelal door honderden persoonlijk gereageerd wordt. Dat zegt wat in de radio-wereld! Dan kunnen de humanisten toch zelf een omroeporganisatie stichten? zegt men. Maar dat willen wij niet. Wij wensen geen verdere verzuiling van de omroep! Wij hebben geen behoefte aan humanistische jazz-, hoorspel-, concert- en ontwikkelingsuitzendingen. Maar laat het ons niet gezegd worden, dat wij het niet zouden kunnen. Ik vraag alle lezers, humanisten en geestverwanten en sympathiserenden: Zou men ons terecht kunnen toevoegen, dat wij niet in

staat zijn 1, 2 of 3 % van de luisteraars te organiseren? Dat zijn 30.000, 60.000, 90.000 van de honderdduizenden, die naar ons luisterden! Dan vergist men zich naar mijn vaste overtuiging.

Alle schijnbaar zo objectieve redeneringen komen er op neer, dat humanisten de zendtijd onthouden wordt, waarop christenen aanspraak kunnen maken. Dat is onaanvaardbaar. Wij maken aanspraak op 52 zondag kwartiertjes voor humanistische bezinning. Want het gaat niet om de belangen van de humanistische beweging, maar om die der luisteraars. Daar zal men meer van horen, denk ik.”

Inderdaad, men heeft er meer van gehoord. Want het Humanistische Verbond heeft op zijn congres in Rotterdam op 11 en 12 april het besluit genomen over te gaan tot stichting van de Humanistische Luisterkring „Het Woord van de Week”. Geen nieuwe omroeporganisatie, maar een groep van mensen, die door hun lidmaatschap van de Luisterkring uiting willen geven van hun sympathie voor het humanistische woord voor de radio. De oproep om zich aan te sluiten is uitgegaan, op een persconferentie is het besluit toegelicht, de aanmeldingskaarten zijn en worden in grote getale rondgezonden.

In de komende weken en maanden zal blijken, dat inderdaad honderdduizenden er geen genoegen mee wensen te nemen, dat de humanisten verdreven worden van een terrein waarop ze twaalf jaar lang hun belangrijke werk hebben verricht. De eerste reacties van de kant van de luisteraars laten aan duidelijkheid niets te wensen over. De eerste honderden aanmeldingen zijn al in Utrecht binnen.

Onaanvaardbaar heeft de voorzitter van het Humanistisch Verbond de voorgestelde regeling genoemd. Ons antwoord dient te zijn: „elke luisteraar naar het humanistische kwartier lid van de Luisterkring”.

HET LOT VAN KASSANDRA

Kassandra — ja laat ik dit praatje beginnen, met mijn schoolmeestersinstinct wat uit te leven, en U eerst vertellen, wie dat ook maar weer was, die Cassandra. Zij is een van de figuren uit de schat van verhalen, die wij bezitten uit de Griekse Oudheid. Zij was een dochter van Priamos, de oude koning van Troje, die stad die door de Grieken na een heel lang beleg werd veroverd en verwoest. Zij was zelfs, zo staat ergens bij Homerus, van Priamos' vele dochters de allerschoonste. Maar het is niet om haar schoonheid, dat ik Uw aandacht voor haar vraag, maar om het droevige lot, dat misschien wel mee door die schoonheid, haar deel werd. Zij wekte nl. de liefde op van niemand minder dan de god Apollo. En om haar voor zich te winnen schonk Apollo haar iets heel bijzonders: zij kreeg van hem de zienersgave, zij kon dus in de toekomst zien. Maar Apollo kwam er niet veel verder mee. Cassandra bleef voor hem ongenaakbaar. En de teleurgestelde god bedacht toen een middel om zich gruwelijk te wreken op de vrouw, die het gewaagd had zijn liefde te versmáden. Het vermogen in de toekomst te zien — dat had hij haar eenmaal gegeven en hij was nu niet in staat haar dat weer af te nemen. Maar hij kon wel maken, dat die zienersgave een vloek werd in plaats van een zegen. Hij kon er voor zorgen, dat zij nooit werd geloofd. En zo werd het dan haar lot alle rampen, waardoor Troje getroffen zou worden, te zien aankomen, maar aan de waarschuwingen, die zij krachtens haar zienersgave liet horen, hechtten haar stadgenoten nooit enig geloof: men beschouwde haar als een ongeneeslijke zwartkijkster. Dat is het verhaal over Cassandra. Nu zit er voor mijn gevoel in dit verhaal in elk geval één ding dat vreemd is. Dat ligt niet in het slot: ik begrijp heel goed dat haar lot inderdaad niet benijdenswaardig moet zijn geweest.

Weten wat er voor vreselijks zal gebeuren, maar tegelijkertijd machteloos moeten toezien, dat het toch gebeurt, omdat niemand geloven wil, dat het zal gebeuren — je behoeft je dat alleen maar even in te denken om te beseffen, dat het vermogen in de toekomst te zien, werkelijk een vloek mag heten, als het gepaard gaat met een niet geloofd te worden. Maar — en hier kom ik dus aan het punt, dat ik zoals ik gezegd heb vreemd vind aan dit verhaal — als dat vermogen nu eens niet gepaard gaat met niet geloofd worden, wat dan? Kunnen wij het er in elk geval over eens zijn, dat dit vermogen op zich zelf toch wel iets heerlijks is, en staat het dus vast, dat de zienersgave, die Apollo aan Cassandra gaf om haar te veroveren, beschouwd moet worden als een bijzonder kostbaar geschenk? In het verhaal wordt deze vraag natuurlijk helemaal niet gesteld. Blijkbaar spreekt het vanzelf:

het is een zegen in de toekomst te kunnen zien. En dat lijkt mij nu volkomen onjuist. Ik zou zeggen: wij kunnen niet in de toekomst zien, en het zou niet zo best zijn, als wij het wel konden.

Men verwijt ons humanisten vaak dat wij te veel van het verstand verwachten en men tracteert ons dan graag op de waarschuwing „wij kennen ten dele”. Wel, dat woord onderschrijf ik volkomen. En vanmorgen, nu ik spreek over ons niet kennen van de toekomst, wil ik er nog wel een schepje op doen en zeggen: gelukkig maar!

En nu moet men mij niet verkeerd begrijpen. Ik ben op 't ogenblik niet bezig te verkondigen, dat naar mijn overtuiging die toekomst zo allersomberst zal zijn, dat het maar gelukkig is, dat wij daar nu nog geen vermoeden van hebben. O nee, ik ben geen ziener, ik doe geen enkele voorspelling over de toekomst, en ik denk er niet over dit kwartiertje te vermorsen met sombere geluiden in de trant van: het gaat verkeerd, o zo verkeerd, ik zie de toekomst donker in! Nee wat ik bedoel is iets heel anders. Ik bedoel dat ons leven praktisch onleefbaar zou worden, als wij van te voren het verloop ervan zouden kennen.

Maar, zal men zeggen, je wilt toch niet beweren, dat iedereen er zo over denkt. Nee, zeker niet. Integendeel, ik erken, door de tijden heen heeft de mens er juist vurig naar verlangd te weten, wat de duistere toekomst hem allemaal zou brengen. En hij heeft het niet bij verlangen alleen gelaten, hij heeft zich ook bereid getoond voor onthullingen daaromtrent wie weet wat te geven. En natuurlijk, waar vraag is, daar is aanbod.

De talrijke goedgelovigen, die dom genoeg zijn om hun goeie geld daarvoor neer te tellen, die worden op hun wenken bediend door waarzegsters en helderzienden, die prachtige namen hebben aangenomen — er is ook vast wel een Madame Cassandra bij! — en die er zich op kunnen beroemen een van de oudste beroepen ter wereld uit te oefenen. Te allen tijde zijn er wichelaars en ziensers opgestaan, die beweerden uit de vlucht van de vogels, de stand van de sterren, de ingewanden van offerdieren, uit speelkaarten, koffiedik of glazen bollen de toekomst te kunnen aflezen.

Maar wat zij hun klanten aanboden, was nooit veel meer dan een vage belofte in de trant van een verre reis, ontmoeting van een donker persoon of zoals het in een liedje van Louis Davids heet „er legge centen op je dak”. Ik wil natuurlijk geen ogenblik suggereren, dat dergelijke onthullingen het leven moeilijker maken. Nee, wat ik bedoel is iets heel anders.

We weten allemaal, dat we dood zullen gaan. Als in een stuk van Shaw iemand zegt: „Wij moeten allen sterven, kapitein!” en als deze kapitein dan antwoordt,

terwijl hij haastig een kruis slaat, „Ik hoop van niet!” — dan glimlachen we om deze naieve man. Met de gedachte, die hij blijkbaar nog niet verwerkt heeft, zijn wij — althans in theorie — vertrouwd geraakt. Maar als wij dan al weten, dat wij, d.w.z. dus ook de mensen uit onze omgeving, onze verwanten en vrienden, eens dood zullen gaan, wanneer dat eens voor ieder van ons er zal zijn, dat weten we niet. En daarvan zeg ik nu met overtuiging: en dat is maar goed ook! Men behoeft zich alleen maar even ouders in te denken, die van hun nu nog bloeiend kind zouden weten, het heeft nog maar twee jaar te leven, nog een maand, en nu nog maar een dag. Het is dunkt me niet eens nodig dit nog uit te spinnen, en bijvoorbeeld de vraag onder de ogen te zien, of deze ouders het ooit zouden hebben aangedurfd dit kind in de wereld te zetten, als hun zicht in de toekomst nog wat verder gereikt had. Ook dit is al voldoende voor mijn conclusie: het leven zou ondragelijk zwaar, om niet te zeggen onleefbaar worden.

Maar zal men mij misschien tegenwerpen, is niet de wetenschap er voor een groot deel juist op gericht, ons weten omtrent de toekomst uit te breiden? Is er niet een bekend frans gezegde, dat spreekt van weten om vooruit te zien om macht te hebben? Zeker, maar dat is helemaal niet in strijd met wat ik tot dusver gezegd heb. Wat doet nl. de wetenschap?

Niet zo maar in de ruimte ons de toekomst voorspellen: dat zal er gebeuren, maar zij laat ons oorzakelijke samenhangen zien, zodat wij weten: als wij dit doen of laten gebeuren, dan zal dat andere daarop zeker of waarschijnlijk volgen. En deze vorm van vooruitzien maakt het ons dan mogelijk in het gebeuren in te grijpen, en daardoor de kans, dat dit gevolg inderdaad optreedt, groter of kleiner te maken. Om een ander voorbeeld te nemen, waarmee het moderne leven ons allemaal vertrouwd heeft gemaakt, de wetenschap levert niet zo iets als een waarzegger-voorspelling: Jantje of Pietje zal een auto-ongeluk overkomen, maar zij maakt ons duidelijk, dat alcohol-gebruik de reactie-snelheid verlaagt en tot onderschatting van gevaren leidt, zodat het de kans op het veroorzaken van ongelukken groter maakt. En het is die kennis, die aan

Jantje en Pietje de gelegenheid geeft om althans die ongelukkenbron dicht te stoppen, en de alcohol te laten staan, als zij straks ene auto moeten besturen. Deze kennis doet dus een beroep op hun en ons verantwoordelijkheidsgevoel. En dat doet de zogenaamde ziensgave nu juist helemaal niet. Nog één voorbeeld. Het is van het grootste belang dat wij ons bewust zijn van de invloed, die er kan uitgaan van onze woorden. Men stelt vaak woorden en daden scherp tegenover elkaar, en wat men dan bedoelt is duidelijk genoeg. Maar laten we niet vergeten dat wij ook door iets te zeggen of te schrijven bezig zijn aan iets, dat onder de daden moet worden gerekend. Ik denk daarbij helemaal niet alleen en zelfs niet in de eerste plaats aan redevoeringen of aan radiopraatjes, zoals dit er een is, nee eerder aan het doodgewone gesprek, en het soms achteloos er uit gegooide woord. Natuurlijk, verreweg het meest van wat we zeggen, vervliegt, maar enkele woorden kunnen door de stemming van wie ze hoort, door de situatie, waarin ze worden geuit, een door ons zelf vaak niet vermoede werking krijgen ten goede of ten kwade. Het is goed, dat wij ons van deze *mogelijke* toekomst van onze woorden bewust zijn, wij kunnen dan zoals dat heet een wacht voor onze lippen plaatsen, en nog even overdenken of dat wat we van plan zijn neer te schrijven, verantwoord is. Ik wil er direct bijzeggen, dat we dit ook al weer niet moeten overdrijven, want anders zal er nooit meer iets spontaans uit ons komen, en het zou bepaald heel verkeerd zijn als wij er ter vermijding van risico toe overgingen om maar niets meer te zeggen. Ook het feit, dat wij een woord, dat men meent van ons te mogen verwachten, ongezegd laten, kan van grote invloed zijn. Zolang ik er nog iets kan veranderen, is het dus nuttig tot op zekere hoogte te voorzien welke toekomst aan mijn woord beschoren kan zijn. Maar nu is het woord eenmaal aan de heining van mijn tanden ontsnapt, het is uitgevlogen uit de kooi van de mond, of het staat er zwart op wit, het is onachterhaalbaar en onherstelbaar geworden. Welke toekomst heeft het nu voor zich? Ik moet bekennen, dat ik heel blij ben, dat ik die toekomst niet ken.

Prof. Dr. LIBBE v. d. WAL.

WIST U DAT:

Er van 16 t/m 18 mei a.s. in De Ark een Pinksterkamp wordt gehouden. Ook voor kinderen. Kosten f 17,— p.p.; kinderen f 14,—. Aanmelding „De Ark”, Belvédère-laan 14, Nunspeet.

Er op 24 mei door Socrates een landdag wordt georganiseerd. Voor bijzonderheden Secr. Socrates - Oudegracht 152 - Utrecht.

Dit jaar de Zomerschool van Socrates wordt gehouden in de school voor Wijsbegeerte in Amersfoort en wel van 20 tm 24 juli. Onderwerp: Kernproblemen van het Humanisme. Inleiders: Prof. Dr. L. G. van der Wal en Prof. Dr. Garnt Stuiveling. Kosten f 59,— incl. voll. pensioen. f 12,— excl. pensioen.

De eerste dagen reeds honderden personen zich als lid van de luisterkring hebben opgegeven. Heeft U al 5 leden gewonnen? DOE HET TERSTOND.

VAN MENS TOT MENS

II. MENSELIJKE VERHOUDINGEN TUSSEN OUDERS EN KINDEREN

Wat is er eigenlijk gewoner, bekender en vanzelfsprekender dan de samenlevingsgemeenschap, die gezin heet en waarbinnen de verhoudingen tussen ouders en kinderen, voorkomen. Toch is deze ons allen zo vertrouwde samenlevingsgemeenschap niet zó gewoon; eerder is zij uitzonderlijk, want zij verschilt in zoverre van alle andere levensgemeenschappen, dat de kinderen daarin zonder hun medeweten en instemming in geplaatst zijn als consequentie van en op grond van het samengaan van een man en een vrouw. Bij deze man en vrouw, die door hun verhouding met de kinderen uit hun samenzijn geboren, worden tot vader en moeder, berust de volledige verantwoordelijkheid voor het ontstaan van de gezinsgemeenschap en in zekere zin ook voor het aantal kinderen. Ook berust bij hen beiden, als een zeer ernstige zaak, de verantwoordelijkheid voor het gaaf houden van het fundament, dat hun samenzijn voor de kinderen betekent tijdens het gehele verloop van hun groei naar volwassenheid.

Voor de ouders is ieder kind gelijk. Tijdens de periode dat het verwacht wordt is ieder kind in volkomen intimiteit samen met de ouders, waarbij de man het kind via de vrouw beleeft en tot vader wordt. Deze volkomen gesloten verbondenheid van het kind met de ouders blijft bestaan naast gelijkwaardige verbondenheden van de ouders met ieder van de andere kinderen.

De kinderen komen echter niet tussen de ouders te staan om het samengaan der ouders mogelijk te maken, maar door alle perioden van het gezinsgebeuren heen, zijn de man en de vrouw als zodanig samen en daarnaast zijn zij met hun kinderen. Tesa-men vormen zij een gezin, waarin alle leden gelijkwaardig zijn en gelijke rechten hebben om zich naar hun aard en aanleg te ontplooien. Uit hun afhankelijkheid van elkaar groeit hun liefde, want verzorgen en verzorgd worden wekt liefde, die bij het groter worden van de kinderen uitgroeit tot een liefde, waarin de kameraadschap een grote plaats inneemt.

Er is echter in deze gelijkberechtigde, ten opzichte van elkaar gelijkwaardige leden van het gezin een groot verschil tussen de ouders en de kinderen.

De ouders zijn door hun verder voortgeschreden volwassenheid, door hun levenservaring beter in staat verantwoordelijkheid te dragen en leiding te geven. Zij hebben geleerd zich al wat meer te beheersen, zichzelf door meer inzicht, als 't nodig is, op zij te schuiven om de ander ruimte tot ontplooiing te geven; zij hebben meer mensenkennis, meer inzicht in de menselijke verhoudingen en menselijke problemen binnen het gezin en in de bredere samenleving. Zij kennen de gevaren, de waarden, de vreugden en het lijden van het leven beter, staan bewuster in het leven. De ouders zijn, kortom, beter in staat de kinderen vóór te gaan bij hun volwassenwording. Ik gebruik hier

met opzet vóórgaan, want oud en jong zijn steeds *samen* op weg naar een bewuster, volwassener, vollediger ontplooid mens-zijn. Ook ouders zijn daarmee niet klaar; ook zij zijn steeds op weg naar een bewuster, rijper mens-zijn; zij zijn daar in hun jeugd mee begonnen, vóórgestaan door hun ouders; zij zijn dus alleen verder in het volwassen worden dan hun kinderen.

Veel conflicten in het gezin komen voort uit het feit, dat grote mensen menen er al te zijn en kinderen daardoor in de mening verkeren, dat vaders en moeders feilloos en alwetend zijn. Waar vaders en moeders dan falen of waar kinderen soms wijzer reageren dan hun ouders, vallen deze van hun hoge voetstukken af, wat vaak, vooral in de kritische zelfgerichte puberteitsjaren, minachting tot gevolg heeft. En mensen in het algemeen, maar kinderen in het bijzonder, zijn zelden in staat deze minachting om te werken tot begrijpende liefde.

Beter is het daarom te stellen, dat ouders en kinderen samen op pad zijn naar een volwassener, vollediger ontplooid mens-zijn en dat ouders daarin alleen voorgaan en daardoor kunnen en moeten leiden en een grotere verantwoordelijkheid voor de gezinsgemeenschap moeten opbrengen. Deze verantwoordelijkheid wordt dan langzamerhand bij het voortschrijden van de jaren met de kinderen gedeeld. Zo is er dus ook geen sprake van machthebben en onderworpen zijn, maar alleen van een samengaan, naar kracht en mogelijkheden. De kinderen zijn in dit voortschrijdend proces niet alleen de ontvangenden; zij dragen ook bij vanaf hun vroegste jeugd. Ook zij hebben hun gave van voelen en denken; ook zij hebben hun contacten met de wereld buiten, de speelwereld, de schoolwereld, die van hun sport en andere clubs en net als vader en moeder brengen zij materiaal binnen voor hun gezamenlijke voortgang naar volwassenheid. Ouders worden door het herleven van hun eigen jeugd in hun kinderen en door de frisse, weinig traditionele reactie van hun kinderen op de levensproblemen wijzer en rijper; vaak komen zij door hun kinderen tot een dieper en ruimer inzicht van zichzelf en zo ontstaat er tussen ouders en kinderen een wisselwerking die hen beiden verrijkt.

Behalve dit juist besproken verschil tussen ouders en kinderen dat toch gelukkig tot een samengaan leidt, zijn ouders en kinderen en kinderen onderling, niet gelijk; zij zijn niet gelijk van aanleg, van tempo, van leeftijd, van temperament, van sexe en in dit verschillend zijn ligt juist de vreugde, de verrassing, het boeiende van het allemaal anders-zijn, elkaar aanvullend en daardoor scheppend zijn, zodat het samenzijn in al zijn uitingen nooit verveelt en een diepe vreugde kan betekenen voor wie het bewust beleeft.

Maar in dit anders-zijn liggen ook de spanningen en de botsingen besloten van verschillende naturen in een kleine samenle-

ving strevend naar hun zelfontplooiing en zelfhandhaving. Zoals overal waar mensen samen zijn speelt de zelfhandhaving een grote rol en dat is geen wonder, want zelfhandhaving is iets, dat ieder levend wezen heeft om te kunnen bestaan en voortbestaan. Het is ook iets dat de mens moet bezitten, anders zou hij niet weerbaar zijn en ondergaan; het is dus zeker niet iets dat wij in de samenlevingsgemeenschap van ouders en kinderen, het gezin, zouden moeten weg wensen of uitroeien. Wel zullen de ouders weer vóór moeten gaan bij de bewustwording dat ieder ander in zijn omgeving deze zelfde drang tot zelfhandhaving in zich heeft en hebben moet en dat dus de eigen drang tot zelfhandhaving alleen maar een plaats mag hebben naast en tussen die van anderen en dat alleen met liefde en redelijkheid de beste weg naar een zo volledig mogelijke ontplooiing van ieder, gevonden kan worden.

Deze zelfde zelfhandhaving maakt ook kwetsbaar en ook een grotere bewustwording wat deze kwetsbaarheid betreft kunnen de verhoudingen tussen ouders en kinderen versoepelen. Het gaat er n.l. niet altijd om of de ander ons kwetst, van groter belang is het of 't de moeite waard is ons gekwetst te voelen. Wij kwetsen immers allen anderen, vaak niet als kwetsend bedoeld; soms bedoelen wij zelfs het tegenovergestelde. Dit van ons zelf te weten is de ander beter begrijpen en hem niet direct iets kwalijk nemen of zijn woorden en daden als kwetsend kwalificeren.

Mensen die zich gauw gekwetst voelen zijn op dat moment te veel met zichzelf bezig en hebben daardoor geen mogelijkheid zich in de ander in te denken.

Elkaar minder gauw iets kwalijk nemen, wil zeggen dat wij allen, ouders en kinderen, gemakkelijker ons zelf kunnen zijn, dat wij ons daardoor kunnen ontspannen en dit heeft tot gevolg dat wij minder fouten in de samenleving, zowel in het gezin en van daaruit naar buiten, zullen maken.

Zich zelf zijn en een ander dit ook gunnen is een moeilijke opgave voor de mens. Ouders willen hun kinderen wel eens laten zijn, wat zij zelf niet hebben kunnen bereiken of zij zien in hun kind louter een voortzetting van hun eigen goede eigenschappen, het zij op maatschappelijk gebied of op dat van 't karakter of aanleg. Heel veel moeilijkheden en teleurstellingen, heel wat leed op school vinden hier hun oorzaak. Zij dringen het kind hun eigen ideeën en wensen op en willen hem omvormen, terwijl er maar één mogelijkheid is, n.l. dat het kind zichzelf wordt d.w.z. zich naar zijn aard en mogelijkheden bij het voortschrijden van de jaren ontplooit, zijn positieve mogelijkheden leert ontdekken en gebruiken en zijn negatieve mogelijkheden leert beheersen en verwerken. Wij, ouders, moeten nooit vergeten dat onze liefde tot het kind er een is die observeert om de juiste weg tot ontplooiing te vinden en zich nooit opdringt.

Om te kunnen observeren moeten wij immers afstand nemen en om het kind zich te laten ontplooiën, moeten wij hem de vrijheid en de ruimte daartoe gunnen.

De meeste conflicten tussen ouders en kinderen komen niet voor in de periode dat de kinderen nog klein zijn. Natuurlijk zijn er dan wel eens moeilijkheden, maar het voor-

gaan, het leiden, het dragen van de verantwoordelijkheid van de ouders is dan een vanzelfsprekendheid. Het overwicht, geestelijk en lichamelijk, is dan volkomen duidelijk. Moeilijker wordt het als het kind in de puberteit naar zijn eigen zelfstandigheid toegroeit en zich tijdelijk afwendt van alle huiselijke gebondenheid, tradities en gewoonten en uiterst kritisch, zelfgericht, als een onbereikbaar eiland in het gezin staat. Het kind is dan bezig zichzelf te leren kennen, daarna verkent hij de wereld om zichzelf ten slotte passend en zelfstandig in die wereld te kunnen plaatsen.

Daar waar de ouders dit losscheuringsproces niet als natuurlijk onderkennen en hun tegenwerking hierbij groot is, kunnen hevige conflicten het gevolg zijn, vooral als dit proces ook nog samenvalt met wat men noemt de overgangsleeftijd van de moeder en van de topverantwoordelijkheid, topdrukke in de bezigheden op verschillend gebied, van de vader.

Maar zelfs als de ouders deze natuurlijke uitbreekpogingen van hun kind wel begrijpen en hem behulpzaam willen zijn bij zijn groei naar zelfstandigheid, daar staan zij toch tegelijkertijd voor het probleem van de noodzaak van de handhaving van de gezinsorde en de gezinsstijl om der wille van de andere, jongere kinderen en blijven zij verantwoordelijk voor het uitbrekend kind, waarvan zij weten dat het zoveel wil en ook zoveel zal moeten, maar niet alles direct en op de juiste wijze zal kunnen in de zoveel hardere wereld buitenshuis. Daardoor blijven er ondanks alle goede wil, in deze periode spanningen bestaan die ons echter niet behoeven te verontrusten, omdat al schreeuwt en kraakt en bruist het soms in het gezin tussen ouders en kinderen, dit tekenen zijn van zich ontplooiend leven, die hoopvol en zuiverend kunnen zijn als wij tenminste zeker kunnen zijn, dat dit alles plaats vindt op een ondergrond van liefde en redelijkheid. Wij mogen zeker geen angst hebben voor het conflict en het altijd uit de weg gaan, als het ons maar niet zo aangrijpt, dat wij verbitterd worden en er barsten komen in de verhouding tussen ouders en kinderen die ook later nog een doffe klank doen horen.

In de zeer kleine en intieme samenleving, die gezin heet en waar ouders en kinderen samen zijn, komt het er op aan elkaar te nemen zoals men is, in aard en aanleg en tempo en met de verschijnselen die iedere leeftijd nu eenmaal eigen zijn en daarmee te werken om het beste te bereiken; het positieve op te wekken, het negatieve af te leiden of op onschuldige wijze uit te laten leven; waar tekorten zijn deze tot aanvulling te stimuleren, waar een te veel is af te nemen. Uiteindelijk zullen de spanningen hun rustpunt moeten vinden in het samen mens-zijn in een wereld, waarin ons mensen nog zoveel verborgen blijft, waar het bekende gedeelte door velen nog zo weinig doorzien en begrepen wordt en waar de afstand tussen 't geen wij willen en 't geen wij doen vaak zo groot is.

Vanuit dit rustpunt van het samen mens-zijn is dan de bezinning over en 't samen opgaan naar een bewuster, volwassener, vollediger ontplooid mens-zijn steeds weer mogelijk, als de ouders daarin vóórgaan.

Dr. I. VIJLBRIEF.

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Frankering bij
Abonnement
UTRECHT

De Heer _____
Mevrouw _____
Mejuffrouw _____

Onbestelbare exemplaren terug aan: Oudegracht 152, Utrecht

Lezingen voor de radio

26 April - VARA, 9.45 uur: P. J. S. Zwart-
„Ruimtevaart”.

3 Mei - VARA, 9.45 uur: J. P. van Praag -
„De eenzame Jager”.

Verantwoording extra giften t.g.v. de Hu-
manistische Luisterkring „Het Woord van
de Week”; mevr. J. M. B. d. R. f 1,—; Mevr.
H. M. B. - Bl. te S. f 2,50; D. IJ. te U. f 9,—.

WIN ABONNEES.

Het Woord van de Week levert met het huidige aantal abonné's een aanmerkelijk
verlies op. Win daarom abonné's. Doe het spoedig.

Een reactie op de oprichting van onze luisterkring:

„Ik ben N.H. ouderling, maar deze aanmelding is een gloeiend protest tegen ont-
houding van zendtijd.”